

Acta Beregsasiensis

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II

A Scholarly Annual
of Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian Hungarian Institute

2010
IX. évfolyam, 1. kötet
Том IX, № 1
Volume IX, № 1

Acta Beregsasiensis

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ

2010/1
IX. évfolyam, 1. kötet / Том ІХ, № 1

SZERKESZTÉS: Kohut Attila, Penckófer János

РЕДАКЦІЯ: Когут А., Пенцкофер І.

KORREKTÚRA: G. Varcaba Ildikó

Коректура: Г. Варцаба І.

TÖRDELES: Garanyi Béla

Верстка: Гороній А.

BORÍTÓ: *K&P*

ОБКЛАДИНКА: *K&P*

A KIADÁSÉRT FELEL: dr. Orosz Ildikó, dr. Soós Kálmán

ВІДПОВІДАЛЬНІ ЗА ВИПУСК: Орос І., Шовш К.

A KÖTET TANULMÁNYAIBAN ELŐFORDULÓ ÁLLÍTÁSOKÉRT MINDEN ESETBEN A SZERZŐ FELEL.

A kiadvány megjelenését a

támogatta

ISBN: 978-966-7966-89-8

Készült: PoliPrint Kft. Ungvár, Turgenyev u. 2. Felelős vezető: Kovács Dezső

A II. Rákóczi Ferenc
Kárpátjai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

Tartalom

Nyelv- és irodalomtudomány

PETHÓ JÓZSEF: Nyelvi stílus és identitás	7
KOVÁCS SZILVIA: Szókincs és kommunikatív kompetencia	15
ABONYI ANDREA TÍMEA: Lexikai germanizmusok ruszin népnyelvű kiadványokban	21
GAZDAG VILMOS: Szláv nyelvi hatás Beregvidék magyar nyelvjárásaiban	37
ILONA HUSZTI: Analysis of Hungarian and Ukrainian children's English reading errors	49
BÁRÁNY BÉLA: Женщина и война: женский вопрос в романе В. Гроссмана «Жизнь и судьба» и Дж. Джонса «Отныне и вовек»	63

Pedagógia

SZAMBOROVSKZYKÉ NAGY IBOLYA: Az iskolaügy alakulása a Szovjetunióban a második világháború utáni években (1944–1953)	81
HEVESI TIBOR: A „Statisztika alapjai” témakör feldolgozása számítógép segítségével a középszintű oktatásban	103
BEREGSZÁSI ANIKÓ–SÉRA MAGDOLNA: Magyar vagy ukrán iskola? (Az iskolai tannyelv- választásról egy vizsgálat eredményeinek tükrében)	119
GOGOLA ISTVÁN: A tanári hivatás nehézségei egy kutatás tükrében	127
LECHNER ILONA: Kétnyelvű környezetben történő gyermekkori írott nyelv-elsajátítás elméleti háttere	133
KOMONYI TÍMEA: Egy Rett-szindrómás eset bemutatása	149

Történelem

MOLNÁR FERENC: A ruszin nép szerepe az 1848–49. évi máramarosi események idején ..	155
DOBOS SÁNDOR: Bereg vármegye főispánjának fondja Beregszász XVIII. századi utcanevéről	165
BRAUN LÁSZLÓ: Bercsényi Miklós (1665–1725)	171
HOMOKI DIANNA: Adalékok a Rákóczi-szabadságharc kultuszának forrásaihoz	177

BOROS LÁSZLÓ: Ung vármegyei közművelődési egyesületek és a múzeumügy a XIX. század végén és a XX. század elején	187
SZÓLÓSI NÓRA: A revízió közvetlen hatása Kárpátaljára a korabeli sajtó tükrében (1938–1939)	201
SZENDREY ANITA: Adalékok a beregszászi római katolikus egyház történetéhez (1938–1944)	205

Földrajz, turizmus, kertészettudomány

M. С. ДНІСТРЯНСЬКИЙ: Типологія держав світу за структурно-територіальними параметрами як метод політико-географічного аналізу	221
IZSAK TIBOR: The effect of human work on the environment in the delta of river Borzsa, the right-side branch of the Tisza	233
KAMPÓ ILDIKÓ: Стан та перспективи розвитку сільського туризму на Закарпатті	241
DR. KOMONYI ÉVA: Kárpátalja tájalmafajtáinak pomológiai leírása	245
GÉCSE MÁTYÁS: Termésmennyiség javítása oltott palántával a dinnyetermesztésben.....	255
<i>Eseménynaptár</i>	262

PETHŐ JÓZSEF*

Nyelvi stílus és identitás**

Rezümé A tanulmány a következő kérdésekre keresi a választ: hogyan értelmezhető a nyelvi stílus a szociolingvisztika sajátos nézőpontjából, illetve mennyiben beszélhetünk külön „szociolingvisztikai stílusfogalomról” és külön „stilisztikai stílusfogalomról”? Idetartozó kérdés még az is, hogy a különböző stílusfogalmakból levezethetően milyen területek tartoznak a szociolingvisztikai indíttatású stílusvizsgálatok kompetenciájába. Milyen az identitással, azaz az identitáskifejezéssel és -értelmezéssel is összeköthető funkciói vannak a stílusnak a nyelvi kommunikációban? A téma vizsgálata rámutat arra, hogy a szociolingvisztikai aspektusú stíluselemzés szerepe a jövőben minden kétséget kizáróan növekedni fog, s mindkét tudományágnak fontos eredményekkel szolgálhat.

Sprachstil und Identität Der Vortrag sucht Antworten auf die folgenden Fragen: Wie kann der Sprachstil unter dem spezifischen Gesichtspunkt der Soziolinguistik interpretiert werden? Kann/soll man von einem eigenständigen „soziolinguistischen Stil-Konzept” einerseits und einem eigenständigen „stilistischen Stil-Konzept” andererseits sprechen? Von den verschiedenen Stil-Konzepten ausgehend: Welche Gebiete gehören in den Zuständigkeitsbereich einer Stilanalyse? Welche identitätsmarkierenden Funktionen hat Stil in der sprachlichen Kommunikation? Die Übersicht des Themas hat gezeigt, dass die Rolle soziolinguistisch ausgerichteter Stilanalysen in der Zukunft allem Anschein nach wachsen wird, was beiden Disziplinen wichtige neue Ergebnisse bieten kann.

1. Bevezetés: nyelv – stílus – identitás

A jelen esetben nemcsak az általános tudomány-módszertani elvárások miatt, hanem a címben megjelölt téma, mondhatni, interdiszciplináris (a stilisztikát, szociolingvisztikát, pragmatikát érintő) jellegéből adódóan is szükséges a bevezetőben röviden felvázolni az itt kifejtendők nyelvelméleti háttérét és az ebből eredő megközelítésmódot.

A következő gondolatmenet alapja az a Humboldt (1836/1985) belátás, amely szerint a nyelvet nem annyira produktumnak (ergonnak), mint inkább tevékenységnek (energeiának) kell tekinteni, vagyis a nyelvet mindig részben újra létrehozott fenoménként lehet és kell megragadnunk. Ez a nyelvfelfogás jelen esetben azért is különösen hangsúlyozandó, mert a nyelv ilyen jellegű szemléletéből vezethető le az a belátás, hogy maga az identitás is csak a nyelvi tevékenységgel összefüggésben értelmezhető. Konkrétabban szólva: az identitás jelentős részben éppen a nyelv konkrét használata során, az abban megfogalmazott vagy sugallt jelentésértelmezésekre reflektálva dinamikusan konstituálódik (vö. pl. Reményi 2001; Auer 2007).

Ebből a megközelítésből két kérdéskörnek a szociolingvisztikai szempontokat előtérbe helyező vizsgálatára kívánok fókuszálni:

- Hogyan értelmezhető a nyelvi stílus a szociolingvisztika sajátos nézőpontjából, illetve mennyiben beszélhetünk külön „szociolingvisztikai stílusfogalomról” és külön „stilisztikai stílusfogalomról”? Idetartozó kérdés még az is, hogy a különböző stílusfogalmakból levezethetően milyen területek tartoznak a szociolingvisztikai indíttatású stílusvizsgálatok kompetenciájába?

* Dr. Pethő József, PhD. Nyíregyházi Főiskola, Magyar Nyelvészeti Tanszék, főiskolai tanár.

** Az itt olvasható tanulmány elhangzott a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola által szervezett *Nyelv, identitás és anyanyelvi nevelés a XXI. században* c. nemzetközi tudományos konferencián.

- Milyen az identitással, azaz az identitáskifejezéssel és -értelmezéssel is összeköthető funkciói vannak a stílusnak a nyelvi kommunikációban?

2. A stílusfogalom szociolingvisztikai és stilisztikai értelmezéséről

Köztudott, hogy nemcsak a stilisztikai megközelítésben, hanem a szociolingvisztikában is számos releváns módon különböző stílusfelfogás létezik (vö. pl. Szikszainé 2007: 21–91; szociolingvisztikai szempontból: Spillner¹ 2006: 206–7; ill. 1. alább). Mivel jelen dolgozat elsősorban a stílus egy sajátos szociokulturális, azaz szociolingvisztikai aspektusát kívánja profilálni, nézzünk először néhány szociolingvisztikai szempontú stílusfogalom-értelmezést és -alkalmazást. Kezdjük egy viszonylag frissel! Reményi Andrea (2001) „a társadalmi nemek kérdéseire adott szociolingvisztikai válaszok” legfontosabb irányzatait bemutató tanulmányában azt írja, hogy a nyelv és társadalmi nem összefüggéseit bemutató „interakciós elemzések a beszélgetés stílusbeli különbségeit kutatják” (a kiemelés tőlem: P. J.). Ezek a stílusbeli jellemzők pedig Reményi szerint a következők:

- a beszédmenyiség és a hallgatás,
- a szóátadás (az együtt elhangzó beszéd, illetve a félbeszakítás),
- az intonáció,
- a beszédszünetek,
- a hezitáció,
- a minimális válaszok (*mhm, értem*) és ezek időzítése,
- a témaváltás,
- az egyes beszédaktusok (például a dicséret, a panaszkodás, a bocsánatkérés és ezek fogadtatása, a kérdésfeltevés) stb.

Ez olyan tág értelmezése a stílusnak, amely – tudomásom szerint – sem a (magyar) stíluselmélettel, sem a (magyar) stíluselemzési gyakorlattal nincs összhangban. A fent említett jellemzők közül ugyanis többet egyáltalán nem vagy csak részlegesen tárgyal a stilisztika. (Márpedig nemigen tarthatjuk szerencsésnek, ha két egyaránt a stílussal foglalkozó, azaz elvileg egymást új szempontokkal, eredményekkel előmozdítani képes diszciplína között nincs meg a produktív „átjárhatóság”).

Ha a stílusnak fent bemutatott értelmezésével szembesítjük például Trudgill (1997) kézikönyvét, meglepődve tapasztaljuk, hogy az az előbbi, igen tág és a stílusnak igen nagy szociolingvisztikai relevanciát tulajdonító felfogással szemben majdhogynem kiiktatja a stílus fogalmát a szociolingvisztikai megközelítésből.

¹ Miatán Spillner (op. cit.) rámutat arra, hogy a szociolingvisztika és a stilisztika között számos és lényegi paralelizmus van: így például a közös kiindulási alap, ti. hogy mindkettőre igaz, hogy a nyelvet nem tekinti homogénnek, nem tekinti a nyelv realizációját szorosan determinálnak, lényegében közös a két diszciplína viszonya a rendszernyelvészethez; gyakoriak a közös fogalmak-terminusok, arra is felhívja a figyelmet, hogy alapvető fontosságú a két diszciplína viszonyának tisztázásában az olyan nagyon is különbözőképpen használt fogalmak világossá tétele, mint stílus, nyelvi stílus, stilisztikai variáns.

Idetartozó érdekességként jegyzem meg, hogy Wardhaugh (1995) terjedelmes (364 lapos) szintézisében a tárgymutató tanúsága szerint mindössze négyszer (!) fordul elő a *stílus* kifejezés. Trudgillnál egyébként a *style* nem is 'stílus', hanem 'stílusváltozat' jelentésű. A „style” eszerint „a szociolingvisztikában a nyelv azon nyelvváltozatának a neve, amely a társas környezethez kötődik, és amely más stílusváltozatoktól a formalitás tekintetében különbözik” (Trudgill 1997: 71). Trudgill rendszerezésében szerepet kap ugyan még ezenkívül a stílusrétegződés fogalma, de a stílusrétegződést mutató markereket megintcsak igen szűken értelmezi, pusztán hangtani jelenségeket említve (vö. még Labov 1975).

A stílus egy harmadik szociolingvisztikai szempontú megközelítése a stílusréteg és a regiszter azonosításán alapul. (L. pl. Kálmán-Trón 2007: 37: „...a nem kétnyelvű beszélők is többféle nyelvváltozatot ismernek és képesek megfelelő alkalmakkor használni. Ezek a helyzettől függően változó beszédmódok azonban nem önálló, teljes rendszert alkotó nyelvváltozatok; a tudományban stílusrétegeknek vagy regisztereknek nevezzük őket” – a kiemelés a szerzőktől.) Ennek következményeképp a stílusvizsgálat viszont lényegében a szókészlet analízisére szűkülne, hiszen „a regisztereket leginkább szókincsükkel jellemezhetjük” (Trudgill 1997: 67).

A fenti szociolingvisztikai stílusfogalmakat összegezve tehát három jellegzetes irányt látunk:

- A) Egy tág értelmezést, amelybe hangtani jellemzőktől kezdve a beszédaktusokig sok minden beletartozik.

Két szűkebb értelmezést, amelyek a stílust lényegében a következőkben igyekszenek megragadni:

- B) Hangtani sajátosságok
C) Szókincs

Ezek a felfogások többé-kevésbé összeilleszthetők a mai stilisztika által kínált, lényegét tekintve funkcionális grammatikai alapozottságú rendszerrel, de ez utóbbi kétségkívül jóval tágabban értelmezi a stílust. Röviden a következőképpen jellemezhető: A modern, erősen pragmatikai szemléletű stilisztika alapvető feladatának tartja a nyelvi tevékenység társadalmi, kulturális és kognitív feltételeivel való foglalkozást. Stílusfelfogása szerint a kontextuális tényezők – vagyis az, hogy ki, kinek, mikor, hol, miért és miről beszél – határozzák meg a megnyilatkozások nyelvi megformáltságát. Ezek a stílusminták olyan szociokulturális normarendszerek, amelyek keretet adnak a stílus egyéni alakításához, következésképpen a stílus úgy értelmezendő, mint a tágan értett kommunikációs helyzetnek, más megfogalmazásban: a kontextuális körülményeknek megfelelő nyelvi változata (vö. Péter 1974; Tolcsvai 1996: 50–132; Tátrai 2004). A stílusnak ez a fogalomértelmezése is részben nyitva hagyja azt az alapvető kérdést, hogy mi is tartozik a stílusvizsgálat körébe. Ennek megválaszolásához jól alkalmazható keretet ad Tolcsvai Nagy (1996) rendszere, amely szerint a stílus belső szerkezete a következő kategóriákkal írható le:

Stílus kategóriák		
Szociokulturális változók	A nyelvi tartományok stíluslehetőségei	A stílus szerkezeti lehetőségei
Magatartás	Hangzás	Stílusstruktúra Alakzatrendszer
Helyzet*	Szó	
Érték	Mondat	
Idő	Jelentés	
Hagyományozott, intézményes nyelvváltozatok		

* A szociolingvisztikában legfőképpen ez a változó kerül előtérbe, ha a stílusról esik szó. A helyzet mentén Tolcsvai Nagy (1996: 133 és kk.) a következő kategóriákat különbözteti meg: informális, közömbös, formális.

3. Stílus és identitás kölcsönviszonyáról

3.1. Reaktív vs. proaktív stílus

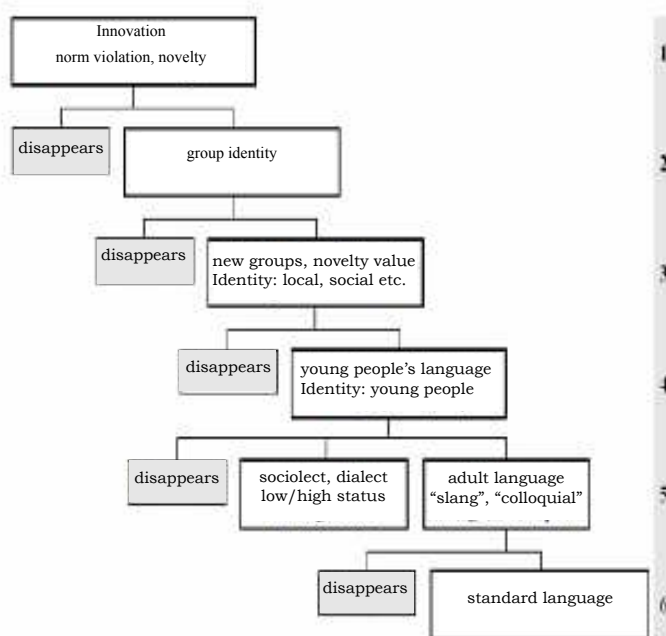
Lesley Milroy és Matthew Gordon (2003) *Sociolinguistics: Method and Interpretation* című szintézisében – amelynek stílusra vonatkozó részét főként Kontra (2004) összefoglalására támaszkodva tárgyalom itt – a 8. fejezetben (Style Shifting and Code Switching, 198–222) foglalkozik az egy nyelven belüli stílusváltás (és a nyelvek közötti kódváltás) kérdéseivel. A stílus és identitás összefüggéseinek szempontjából különösen tanulságos az az áttekintés, amelyet a szociolingvisztikai stílusmegközelítés változásáról adnak. Milroy és Gordon ugyanis rámutat arra a lényeges folyamatra, amely a korai, a stílust reaktív, válaszként történő értelmezéstől az újabb, a stílust proaktív, stratégiai jellegűként történő értelmezésekig vezet. Labov eredetileg ugyanis a stílusvariációkat a beszélők saját beszédüket követő figyelmének változásával magyarázta, és bár később már azt is kifejti, hogy ez nem tekintendő a stílusvariabilitás elméletének, nem általános leírása annak, ahogy a stílusváltás keletkezik és működik a mindennapi beszédben, lényegében Labov a stílusvariációkat mégis olyan jelenségeknek tartja, amiket a beszédsszituáció magyaráz: a stílus tehát egyfajta válasz a beszédhelyzetre. Labovhoz hasonlóan Allan Bell is reaktívnak tartja a stílust: a stílusvariabilitást ugyanis azal magyarázza, hogy a beszélők mindig az adott beszédpartnerekhez, illetve a hallgatósághoz igazítják stílusukat. Különbség abban mutatkozik tehát, hogy Bell a váltakozást nem az önmonitorozásnak, hanem a beszédpartnerekhez való igazodásnak tulajdonítja. A mai felfogás viszont éppen a stílus és az identitás szoros összefüggésére mutat rá. Egyes szociolingvisták, például Eckert² szerint ugyanis a stílusváltás nem reaktív, hanem proaktív jelenség. E felfogás szerint a beszélők úgy válogatnak a rendelkezésükre álló stílusokból, hogy kifejezzék identifikációjukat, akár tőlük társadalmilag vagy földrajzilag távol levőkkel is. Valójában a két megközelítés nem zárja ki egymást,

² Hasonlóképpen a stílusnak az identitás kifejezésében betöltött szerepét hangsúlyozza Coupland (2002: 190): „we can now say that dialect style operates primarily in the expression of identity and relational goals” (kiemelés a szerzőtől).

az azonban, hogy az egyes esetekben milyen funkció kerül előtérbe, csak a szövegpéldányok alapos vizsgálatával tárható fel.

3.2. Identitás és stílusérték-változás

A lehetséges számos aspektus közül még egy példán azt kívánom bemutatni, hogy milyen összetett kérdéseket vehet fel az identitás és a stílusérték összefüggése, amely szükségszerűen csak az állandó nyelvi változás dinamikájában vizsgálható. Ez a példa pedig az ifjúsági nyelv lexémáinak „karrier”-je. Azaz példaként nézzük meg, hogy az ifjúsági nyelvben milyen módon kerül viszonyba az állandó nyelvi változásban egy nyelvi kifejezés stílusértéke és annak identitásjelző/-kifejező értéke.

Androutsopoulos (2005: 178 és kk.) részletesen bemutatja, hogy az utóbbi évtizedekben a német nyelvterületen az olyan értékeléskifejező lexémák, mint *irre*, *super*, *lässig*, *tierisch*, *cool* az ifjúsági nyelvből fokozatosan a standard nyelvváltozatba kerültek. Hasonló magyar nyelvi példák esetében hasonló „karrier”-ekről beszélhetünk. A *szuper* melléknévről szólva például ilyenféle folyamatot jelez a Grétsy László és Kemény Gábor (2005) által szerkesztett *Nyelvművelő kéziszótár* vonatkozó szócikke: „Az ifjúsági nyelvben s ennek hatására a bizalmas társalgásban már önállóan, állítmányi szerepű melléknévként is használják: *Milyen volt a film? – Szuper!* (azaz: nagyszerű, kiváló, pompás, remek)” (– a kiemelés tőlem: P. J.). A következő példa, egy álláshirdetés, szintén a diáknyelvtől való elszakadás, a „hivatalos”-sá válás egyik fokozataként értelmezhető: „A legjobb helyen vagy, ha egy *szuper* csapat tagja szeretnél lenni! Ha nyitott vagy, érdekelt vagy a wellness és [az]

egészségmegőrzés területén, bátran keressél fel minket, és megmutatjuk az utat, hogy hogy lehetne pénzt keresni és egyben egészségesebben is élni, úgy, hogy közben piac-építéssel és vezetőképzéssel is foglalkozhatsz.”³

Androutsopoulos (2005: 179–180) másik szemléletes példájában azt mutatja be, hogy milyen sikeres „pályát futott be” a *hallo* köszönés Németországban. Ezt az 1950-es évektől egészen az 1990-es évek elejéig „ifjúsági nyelvi”-ként tartották számon, „felemelkedése” a sztenderdbe csak ekkor indult meg, 2003-ban azonban már köznyelviként szótárzták.

Kotsinas (1997) modellje szerint (idézi: Androutsopoulos 2005: 181–182) az ilyenfajta változás hat fokozatban írható le:

Vagyis a nyelvi elem először újításként, normasértésként jelenik meg, lényeges vonása az újdonságértéke is. A következő fokozatban ezek a jellemzők eltűnnek, a nyelvi elem a csoportidentitás kifejezőjeként funkcionál. Majd a csoportidentitás kifejezésének funkciója is eltűnik, helyette egy újabb, nagyobb, lokális és/vagy szociális identitás kifejezője lesz a nyelvi jel. Ifjúsági nyelvi elemként szintén identitást fejez ki: az adott korosztályhoz tartozást. A következő fokozatban már a szlengbe vagy a társalgási stílusba kerül, a „végső állomás” pedig a sztenderd. Összegezve: a stílusérték-változással együtt a nyelvi elemnek fokozatosan eltűnik az identitáskifejező funkciója.

4. Összegzés

A fentieket nagy vonalakban összegezve elmondható, hogy a nyelvi elemek, szerkezetek stílusértéke és identitásjelző, -kifejező funkciója között kétségtelenül szoros összefüggés van: bármilyen megközelítésből is értelmezzük a stílust. Ennek az összefüggésnek a modellálásában azonban még sok feladat vár ránk. Kontra (2004: 98) kiemelése szerint az utolsó tanulság, amit Milroy és Gordon (2003) fent már említett *Sociolinguistics: Method and Interpretation* című szintézisében megfogalmaz, a stílusvizsgálatok növekvő jelentőségére vonatkozik. Bízunk abban, hogy ez a tendencia folytatódik, azaz a szociolingvisztikai érdekű elméleti és gyakorlati stílusvizsgálatok szerepe valóban nőni fog, ez ugyanis fontos új eredményeket ígér mindkét diszciplína, azaz a szociolingvisztika és stilisztika számára: nem utolsósorban éppen az identitás és a stílus összefüggésének leírásában.

IRODALOM

- Androutsopoulos, Jannis (2005). ...und jetzt gehe ich chillen: Jugend- und Szenesprachen als lexikalische Erneuerungsquellen des Standards. In: Eichinger, Ludwig M.–Kallmeyer, Werner hrsgg., *Standardvariation. Wie viel Variation verträgt die deutsche Sprache?* Berlin, New York: Mouton de Gruyter. 171–206.
- Auer, Peter ed., (2007). *Style and Social Identities: Alternative Approaches to Linguistic Heterogeneity*. Berlin, New York: Mouton de Gruyter.
- Coupland, Nikolas (2002). Language, Situation, and the Relational Self: Theorizing Dialect-Style in Sociolinguistics. In: Eckert, Penelope–Rickford, R. John ed., *Style and Sociolinguistic Variation*. Cambridge: Cambridge UP. 185–210.

³ Forrás: http://apromix.hu/allas/kepzes/Mi_megadjuk_a_lehetoseget_hogy_egy_szuper_csapatban_dolgozz-48154.htm.

- Grétsy László–Kemény Gábor szerk., *Nyelvművelő kézisztár*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Humboldt, Wilhelm von 1836/1985. Az emberi nyelvek szerkezetének különbözőségéről és ennek az emberi nem szellemi fejlődésére gyakorolt hatásáról. In: Uő.: *Válogatott írásai*. Budapest: Európa. 69–115.
- Kálmán László–Trón Viktor (2007). *Bevezetés a nyelvtudományba*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Kontra Miklós (2004). Lesley Milroy–Matthew Gordon, Sociolinguistics: Method and Interpretation. *Magyar Nyelv* 91–99.
- Kotsinas, Ulla-Britt (1997). Young people's language. Norm, variation and language change. *Stockholm Studies in Modern Philology*. 11: 109–132.
- Labov, William (1975). A nyelvi változás mechanizmusáról. In: Pap Mária és Szépe György szerk., *Társadalom és nyelv. Szociolingvisztikai írások*. Budapest: Gondolat. 255–285.
- Milroy, Lesley–Gordon, Matthew (2003). *Sociolinguistics: Method and Interpretation*. Oxford: Blackwell.
- Péter Mihály (1974). Stilisztikai alapfogalmaink tisztázásához. In: Imre Samu–Szathmári István–Szűts László szerk., *Jelentéstan és stilisztika*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 258–63.
- Reményi Andrea Ágnes (2001). Nyelv és társadalmi nem. *Replika* 45–46: 153–161.
- Spillner, Bernd (2006). Stil/Style. In: Ammon, Ulrich–Dittmar, Norbert–Mattheier J. Klaus–Trudgill, Peter hrsgg., *Sociolinguistics/Soziolinguistik. An International Handbook of the Science of Language and Society / Ein internationales Handbuch zur Wissenschaft von Sprache und Gesellschaft*. Berlin, New York: Walter de Gruyter 206–215.
- Szikszainé Nagy Irma (2007). *Magyar stilisztika*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Tátrai Szilárd (2004). A kontextus fogalmáról. *Magyar Nyelvőr* 479–494.
- Trudgill, Peter (1997). *Bevezetés a nyelv és társadalom tanulmányozásába*. Szeged: JGYTF.
- Wardhaugh, Ronald (1995). *Szociolingvisztika*. Budapest: Osiris–Századvég.